

РОЗДІЛ III

Економічна та соціальна географія

УДК 911.3:633/635(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/geochasvnu.2025.5.10>

Володимир Поручинський

кандидат географічних наук, доцент кафедри економічної та соціальної географії,
Волинський національний університет імені Лесі Українки
poruchynsky@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4605-5424>

АНАЛІЗ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА ЯК ПРОВІДНОЇ ГАЛУЗІ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

Анотація. У статті здійснено аналіз тенденцій виробництва продукції рослинництва як провідної галузі сільського господарства в Україні. Розглянуто динаміку та сучасний стан виробництва продукції рослинництва в Україні. Висвітлено ключові тенденції та визначальні чинники, що впливають на розвиток цієї галузі. Здійснено оцінювання актуальних показників виробництва основних сільськогосподарських культур із застосуванням способу ланцюгових підстановок й абсолютних різниць. Проаналізовано динаміку структурних зрушень рослинницьких галузей сільського господарства в розрізі регіонів за допомогою коефіцієнта регіонального випередження. Визначено перспективні напрями розвитку виробництва продукції рослинництва в Україні, які включають упровадження передових технологій, раціональне використання посівних площ, орієнтацію на вирощування експортних культур.

Ключові слова: сільське господарство, рослинництво, посівні площі, урожайність, коефіцієнт випередження.

Poruchynskyi Volodymyr. ANALYSIS OF THE PRODUCTION OF CROP PRODUCTION AS THE LEADING SECTOR OF AGRICULTURE IN UKRAINE

Abstract. The article analyzes trends in the production of plant products, as a leading branch of agriculture in Ukraine. The dynamics of changes for 2013–2023 and the current state of crop production in Ukraine are considered. The key trends and determining factors influencing the development of this industry are highlighted. It was found that the deviation of the gross collection for certain agricultural crops is due to two main factors – the change in the sown area and yield. The dynamics of sown areas and yields of the main agricultural crops in farms of all categories were analyzed. The actual indicators of production of the main agricultural crops, namely cereals and legumes, sugar beets, sunflowers, potatoes, vegetables and fruit crops, were evaluated using the method of chain substitutions and absolute differences. It was revealed that the reduction in the production of grain and leguminous crops, potatoes, vegetables and fruit crops occurred exclusively due to the reduction of the sown areas of these crops, the increase in the production of sugar beet was caused exclusively by a significant increase in yield, and the increase in production of sunflower occurred due to the growth of both indicators. The dynamics of structural shifts in the plant-growing branches of agriculture across regions were analyzed with the help of the coefficient of regional overtaking, which can be used to determine the uniformity of the growth of agricultural production volumes in individual regions of Ukraine. The regions of Ukraine have been grouped according to the value of the overtaking coefficient, with the selection of regions of accelerated development, regions of medium development and regions of slow development of the crop production industries. Prospective directions for the development of crop production in Ukraine have been determined, which include the introduction of advanced technologies, the rational use of acreage, and a focus on the cultivation of export crops.

Key words: agriculture, crop production, production, sown areas, yield, coefficient of advance.

Актуальність теми дослідження. В Україні рослинництво є однією з найважливіших галузей господарства, яка має вагомий вплив на економіку країни, сприяючи забезпеченню продовольчої безпеки населення та створюючи сировинну основу для численних секторів промисловості. Попри значний потенціал і вагомі успіхи у виробництві продукції рослинництва в Україні, галузь усе ж зіштовхується з низкою викликів і проблем, які вимагають уваги та швидких рішень. Нині однією з основних проблем у сфері вирощування сільськогосподарських культур залишається потреба в безперервному вдосконаленні технологій та запровадженні інновацій, спрямованих на підвищення ефективності виробництва.

Стан вивчення питання з аналізом основних праць. Аграрний сектор загалом і галузь рослинництва зокрема привертають увагу багатьох науковців, які займаються вивченням теоретичних і практичних аспектів виробництва рослинницької продукції. Серед них можна виділити таких українських учених, як І. Гончарук, І. Томашук [2; 11], М. Денисенко [3], Л. Дорогань-Писаренко, О. Єгорова, І. Панченко [5], О. Захарчук [6], Т. Осташко [8], О. Мисник [7], О. Усикова [12] та ін. Утім, навіть за значної кількості проведених досліджень на цю тему динамічні зміни у виробництві сільськогосподарських культур потребують постійного моніторингу.

Мета та завдання дослідження. Метою статті є аналіз динаміки змін у галузі рослинництва України за 2013–2023 роки, характеристика сучасного стану галузі та визначення ключових тенденцій і чинників, які впливають на її розвиток.

Методи та матеріали дослідження. Вихідними матеріалами стали статистичні дані Державної служби статистики України та Української Асоціації аграрного експорту. Основними методами, які використані під час написання статті, є: статистичні, аналізу, синтезу, узагальнення, порівняння тощо.

Виклад основного матеріалу з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Україна завдяки родючим ґрунтам і сприятливому клімату має значний потенціал у сфері рослинництва. Виробництво продукції рослинництва становить одну з основних галузей сільського господарства країни, відіграючи значущу роль як у задоволенні потреб внутрішнього ринку, так і в забезпеченні експортного потенціалу. Україна як аграрна держава займає значне місце у світовому виробництві рослинницької продукції. Такі ключові культури, як пшениця, ячмінь, кукурудза та соняшник, формують експортний потенціал країни та сприяють зміцненню її економіки. Війна в країні мала серйозний негативний вплив на виробництво й експорт рослинницької продукції. Попри це, українські аграрії докладають максимум зусиль, щоб мінімізувати втрати та продовжувати забезпечувати продовольчу безпеку [3].

За даними Державного комітету статистики України, станом на початок 2024 р. площа територій України, придатних для ведення господарської діяльності, становила 48 109,77 тис. га, тобто збільшилася на 16,78% порівняно з 2022 р. та на 2,83% – порівняно з 2023 р. Під сільськогосподарськими культурами було зайнято 23 235,5 тис. га, з яких під зернові культури було відведено 47,8% усіх площ, під технічні культури – 39,8%, під коренеплоди, овочеві та баштанні культури – 7,1%, кормові культури – 5,2% [4].

Динаміку виробництва основних сільськогосподарських культур в Україні за період 2013–2023 роки розглянемо за даними таблиці 1.

Проаналізувавши показники виробництва рослинницької продукції у 2023 р. порівняно з 2013 р., робимо висновок про його скорочення по всіх видах основних культур, за винятком буряка цукрового і соняшника. Це пояснюється сукупністю багатьох чинників, але насамперед активними воєнними діями в східних регіонах та несприятливими погодними умовами для виробництва в південних регіонах України [9].

Для більшої наочності динаміку вирощування основних сільськогосподарських культур в Україні у 2013–2023 рр. наведено на рис. 1.

Таблиця 1

**Виробництво сільськогосподарських культур у господарствах
усіх категорій в Україні, тис. т**

Рік	Зернові й зернобобові	Буряк цукровий	Соняшник	Картопля	Культури овочеві	Культури плодові
2013	63 051,3	10 789,4	11 050,5	22 258,6	9872,6	2295,3
2014	63 859,3	15 734,1	10 133,8	23 693,4	9637,5	1999,0
2015	60 125,8	10 330,8	11 181,1	20 839,3	9214,0	2152,8
2016	60 088,0	14 011,3	13 626,9	21 750,3	9414,5	2007,3
2017	61 916,7	14 881,5	12 235,5	22 208,3	8723,6	2048,0
2018	70 056,5	13 967,7	14 165,2	22 503,9	9440,2	2571,3
2019	75 143,2	10 204,5	15 254,1	20 269,2	9687,6	2118,9
2020	64 933,3	9150,2	13 110,4	20 837,9	9652,8	2023,9
2021	86 010,4	10 853,9	16 392,4	21 356,3	9935,2	2235,1
2022	56 863,7	9941,5	11 328,7	20 899,2	7511,6	1994,8
2023	59 772,2	13 129,7	12 759,7	21 358,6	8297,1	1999,0
Відхилення 2023 (+/-) 2013						
	-3279,1	+2340,3	+1709,2	-899,4	-1575,5	-296,3

Джерело: складено автором за [4]

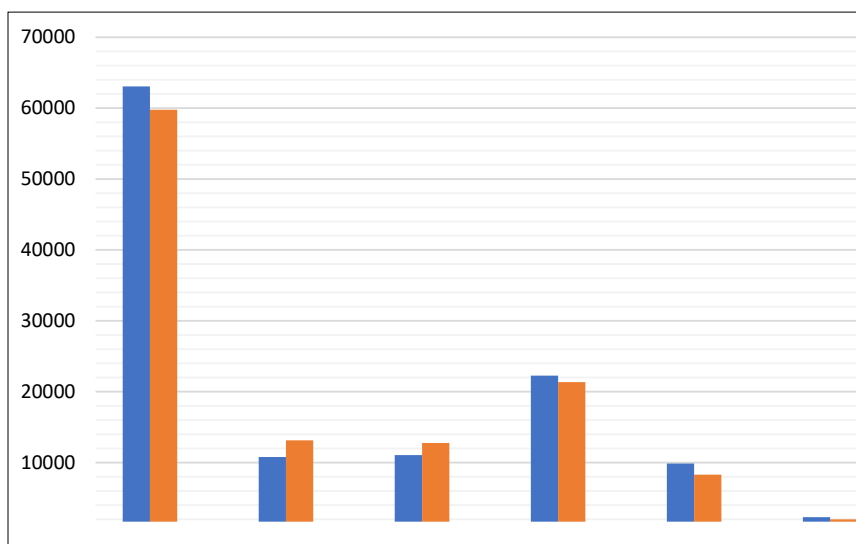

Рис. 1. Динаміка вирощування основних сільськогосподарських культур в Україні у 2013 та 2023 рр., тис. т

Джерело: побудовано за [4]

Відхилення валового збору по окремих сільськогосподарських культурах зумовлюється двома основними чинниками – зміною посівної площі та врожайності, з яких більш динамічним є останній. Посівну площу розглядають як кількісний або екстенсивний чинник, а врожайність своєю чергою виступає показником ефективності та належить до якісних чинників [12].

Посівна площа зернових культур в Україні у 2023 р. становила 10 984,6 тис. га, площа буряку цукрового – 250,3 тис. га, соняшнику – 5220,1 тис. га, картоплі – 1210,3 тис. га, овочевих культур – 397,2 тис. га, а плодових – 187,1 тис. га [9]. Динаміку зміни посівних площ основних сільськогосподарських культур відображено в таблиці 2.

Урожайність основних сільськогосподарських культур дає змогу зробити висновки стосовно продуктивності виробництва та ефективності ведення цієї галузі (табл. 3).

Для визначення розміру впливу кожного із зазначених чинників застосовують комбінований спосіб, який складається із способу ланцюгових підстановок і абсолютних різниць (табл. 4).

Таблиця 2

Динаміка посівних площ основних сільськогосподарських культур в Україні,
2013–2023 рр., тис. га

Рік	Зернові й зернобобові	Буряк цукровий	Соняшник	Картопля	Культури овочеві	Культури плодові
2013	15 804,4	270,5	5090,1	1394,1	493,8	253,2
2014	14 627,3	330,2	5212,2	1342,8	463,8	239,2
2015	14 640,9	237,0	5166,2	1291,0	447,1	234,8
2016	14 337,1	291,1	6086,7	1311,6	441,1	196,7
2017	14 623,6	316,1	6033,7	1323,2	440,3	225,5
2018	14 794,1	274,7	6661,5	1319,9	440,3	200,0
2019	15 291,9	221,3	5958,9	1308,8	452,4	195,5
2020	15 282,9	220,0	5480,9	1325,2	464,9	191,0
2021	15 948,4	226,6	6665,1	1283,2	460,8	190,5
2022	11 772,9	183,8	5238,0	1204,3	374,9	171,2
2023	10 984,6	250,3	5220,1	1210,3	392,7	187,1
Відхилення 2023 (+/-) 2013						
	-4819,8	-20,2	+130	-183,8	-101,1	-66,1

Джерело: складено автором за [4]

Таблиця 3

Урожайність сільськогосподарських культур у господарствах усіх категорій
в Україні, ц з 1 га

Рік	Зернові й зернобобові	Буряк цукровий	Соняшник	Картопля	Культури овочеві	Культури плодові
2013	39,9	398,9	21,7	159,7	199,9	103,5
2014	43,7	476,5	19,4	176,4	207,8	95,2
2015	41,1	435,8	21,6	161,4	206,1	104,5
2016	46,1	481,5	22,4	165,8	210,5	101,9
2017	42,5	474,9	20,2	167,8	207,9	103,1
2018	47,4	508,5	23,0	170,5	214,3	128,4
2019	49,1	460,1	25,6	154,8	214,0	108,1
2020	42,5	416,2	20,2	157,2	207,4	105,6
2021	53,9	479,1	24,6	166,4	215,4	117,3
2022	45,8	541,2	21,6	173,5	200,3	116,1
2023	55,2	525,3	24,5	176,5	209,2	119,0
Відхилення 2023 (+/-) 2013						
	+15,3	+126,4	+2,8	+16,8	+409,1	+15,5

Джерело: складено автором за: [4]

Таблиця 4

Розрахунок впливу факторів на зміну валового збору окремих культур у 2013 і 2023 рр.

Культура	Посівна площа, га		Урожайність, ц/га		Валовий збір, т		Відхилення (+/-), т		
	2013	2023	2013	2023	2013	2023	усього	у тому числі за рахунок	
								посівної площі	урожайності
Зернові й зернобобові	15804,4	10984,6	39,9	55,2	6305,96	6063,50	242,46	-1923,10	+1680,64
Буряк цукровий	270,5	250,3	398,9	525,3	1079,02	1314,83	+235,81	-80,58	+316,38

Продовження таблиці 4

Соняшник	5090,1	5220,1	21,7	24,5	1104,56	1278,92	+174,36	+28,21	+146,16
Картопля	1394,1	1210,3	159,7	176,5	2226,38	2136,18	-90,20	-293,53	+203,33
Культури овочеві	493,8	392,7	199,9	209,2	987,11	821,53	-165,58	-202,10	+36,52
Культури плодові	253,2	187,1	103,5	119,0	262,06	222,65	-39,41	-68,41	+29,00

Джерело: розраховано за даними: [4]

Варто зазначити, що існують суттєві відмінності у вирощуванні сільськогосподарських культур у регіонах обласного рівня. Оцінити ефективність функціонування сільськогосподарського виробництва в певному регіоні та спрогнозувати структурні співвідношення в майбутньому дають змогу темпи розвитку галузей сільського господарства. Динаміку структурних зрушень рослинницьких галузей сільського господарства в розрізі регіонів можна оцінити, застосувавши коефіцієнт випередження (зростання), за допомогою якого можна визначити рівномірність зростання обсягів виробництва сільськогосподарської продукції за окремими регіонами України [10; 12].

Коефіцієнт регіонального випередження розраховано за формулою:

$$K_{PB} = \frac{T_i^{сер}}{T_{\Gamma}^{сер}} \times 100\%,$$

де: $T_i^{сер}$ – середній темп росту обсягу виробництва галузі в і-му регіоні; $T_{\Gamma}^{сер}$ – середній темп росту обсягу виробництва загалом.

Розрахунки середнього темпу росту виробництва продукції рослинництва, коефіцієнта випередження та встановлення відповідного рангу обласного регіону представлено в таблиці 5.

Таблиця 5

**Коефіцієнт регіонального випередження виробництва продукції рослинництва
регіонів обласного рангу**

Регіон	Середній темп росту, %	Коефіцієнт випередження, %	Ранг регіону
Вінницька	118,6	116,2	14
Волинська	817,5	723,6	2
Дніпропетровська	134,4	139,9	10
Донецька	23,6	23,3	22
Житомирська	200,4	192,5	6
Закарпатська	88,3	91,9	18
Запорізька	14,6	11,9	23
Івано-Франківська	135,4	134,2	11
Київська	147,0	142,9	9
Кіровоградська	124,6	123,5	12
Луганська	27,2	29,1	21
Львівська	232,0	221,5	5
Миколаївська	90,1	95,1	17
Одеська	79,0	81,3	19
Полтавська	116,4	115,9	15
Рівненська	884,9	779,9	1

Продовження таблиці 5

Сумська	104,4	106,5	16
Тернопільська	323,5	294,5	3
Харківська	67,2	67,7	20
Херсонська	...	...	...
Хмельницька	254,0	233,7	4
Черкаська	140,0	145,6	8
Чернівецька	182,7	177,7	7
Чернігівська	122,0	119,8	13
Україна	102,4	100	

Джерело: розраховано за даними: [4]

Наведені розрахунки свідчать про значні територіальні відмінності за цим показником. Вищий від середнього державного рівня показник територіального випередження виробництва рослинницької продукції мають більшість областей, а саме Рівненська (на 679,9%), Волинська (на 623,6%), Тернопільська (на 194,5%), Хмельницька (на 133,7%), Львівська (на 121,5%), Житомирська (на 92,5%), Чернівецька (на 77,7%), Черкаська (на 45,6%), Київська (на 42,9%), Дніпропетровська (на 39,9%), Івано-Франківська (на 34,2%), Кіровоградська (на 23,5%), Чернігівська (на 19,8%), Вінницька (на 16,2%), Полтавська (на 15,9%).

Практично однакове із загальноукраїнським показником значення коефіцієнта випередження мають Сумська (106,5%), Миколаївська (95,1%) та Закарпатська (91,9%) області.

Найнижчі темпи зростання характерні для Донецької, Луганської, Харківської, Запорізької областей. Крім того, статистичні дані для Херсонської області відсутні. Це насамперед пов'язано з воєнними діями.

Таким чином, можна здійснити групування областей України за значенням коефіцієнта випередження, виділивши регіони прискореного розвитку, регіони середнього розвитку та регіони уповільненого розвитку галузей рослинництва (табл. 6).

Таблиця 6

Групування регіонів України за коефіцієнтом регіонального випередження

Група	Регіони
Регіони прискореного розвитку ($K_{PB} \geq 110\%$)	Рівненська, Волинська, Тернопільська, Хмельницька, Львівська, Житомирська, Чернівецька, Черкаська, Київська, Дніпропетровська, Івано-Франківська, Кіровоградська, Чернігівська, Вінницька, Полтавська
Регіони середнього розвитку ($80\% < K_{PB} \leq 110\%$)	Сумська, Миколаївська, Закарпатська, Одеська
Регіони уповільненого розвитку ($K_{PB} \leq 80\%$)	Донецька, Луганська, Харківська, Запорізька

Джерело: складено автором

Найвищі коефіцієнти регіонального випередження характерні для Рівненської та Волинської областей, що пояснюються дуже високим зростанням обсягів виробництва соняшника в цих регіонах. Насамперед це пов'язано зі зміною клімату, оскільки раніше агрокліматичні умови в зазначених областях не дозволяли вирощувати цю культуру.

Слід зауважити, що соняшник – одна із найбільш конкурентоспроможних культур на світовому ринку. А в Україні серед передумов попиту на цю культуру є баланс урожаю соняшника та переробних потужностей. Адже за поточного врожаю 12–13 тис. т потужності перероблення становлять приблизно 20 млн т. Тому в Україні в найближчі роки прогнозується зростання

виробництва цієї культури. Уже у 2023 р. значно збільшилися валові збори соняшнику не лише у Волинській та Рівненській областях, а й у Вінницькій, Житомирській, Івано-Франківській, Львівській, Тернопільській, Хмельницькій, Черкаській та Чернівецькій [1].

Українське рослинництво демонструє значний потенціал для подальшого розвитку та посилення своїх конкурентних позицій на міжнародному ринку. Завдяки поєднанню таких факторів, як сприятливі природно-кліматичні умови, висококваліфіковані фахівці, інтеграція сучасних технологій та надання державної підтримки, Україна має всі передумови для поступового утвердження як одного з провідних світових виробників й експортерів високоякісної продукції рослинництва.

Для подальшого розвитку рослинництва в Україні потрібно звернути увагу на декілька напрямів. Насамперед це впровадження сучасних сільськогосподарських технологій для захисту рослин, обробітку ґрунту та збирання врожаю, що дасть змогу підвищити врожайність, а також якість продукції.

Другим напрямом є оптимізація посівних площ та впровадження екологічно безпечних методів вирощування культур для підвищення ефективності рослинницького виробництва [10]. Третім напрямом є вирощування експортно орієнтованих культур, як-от пшениця, ячмінь, кукурудза та соняшник, яке дає змогу аграрним підприємствам отримувати високі прибутки, а також розвиток органічного виробництва.

Висновки. Аналіз тенденцій у виробництві сільськогосподарських культур у період із 2018 по 2023 роки виявляє зменшення обсягів вирощування більшості культур. Виняток становлять цукровий буряк та соняшник, обсяги виробництва яких залишалися стабільними або зростали. Основними причинами таких змін є несприятливі кліматичні умови та скорочення посівних площ, що стало наслідком воєнного стану. Основними напрямками перспективного розвитку галузі є впровадження інноваційних рішень, оптимізація використання посівних площ, збільшення вирощування культур, орієнтованих на експорт, а також створення кооперативних систем для підвищення ефективності й конкурентоспроможності сектора.

Список використаних джерел:

1. Агро Прогнози 2024: земля, ціни, тенденції. URL: <https://latifundist.com/spetsproekt/1057-agroprognozi-2024-zemlya-tsini-tendentsiyi> (дата звернення: 03.02.2025).
2. Гончарук І.В., Томашук І.В. Вплив інноваційних процесів на підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2023. № 1 (63). С. 30–47.
3. Денисенко М.П., Новіков Д.В. Сучасний стан та перспективи розвитку сільського господарства України. *Агросвіт*. 2019. № 12. С. 15–21.
4. Державна служба статистики України. *Офіційний сайт*. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 04.02.2025).
5. Дорогань-Писаренко Л.О., Єгорова О.В., Панченко І.Г. Особливості аналізу ефективності впровадження технологічних інновацій в сільському господарстві. *Наука та інновації*. 2020. Т. 16. № 3. С. 27–38.
6. Захарчук О.В. Сучасний стан та перспективи розвитку основних виробничих засобів сільського господарства. *Економіка АПК*. 2019. № 11. С. 49–57.
7. Мисник О.П. Перспективи розвитку аграрного сектору економіки України на період до 2030 року в умовах сталого розвитку. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія Економічна. Серія Юридична*. 2022. № 35. С. 123–129.
8. Осташко Т.О. Сільськогосподарський експорт України в умовах війни і шляхи його відновлення. *Економіка України*. 2022. Вип. 5. URL: http://economyukr.org.ua/docs/EU_22_05_026_uk.pdf (дата звернення: 03.02.2025).
9. Рослинництво України 2022. Статистичний збірник. URL: <https://stat.gov.ua/sites/default/files/2024> (дата звернення: 05.02.2025).
10. Самайчук С.І. Аналіз виробництва сільськогосподарської продукції: регіональний аспект. *Агросвіт*. 2020. № 7. С. 31–36.

11. Томашук І.В. Вплив агропромислової інтеграції на підвищення ефективності виробництва та переробки сільськогосподарської продукції. *Управління змінами та інноваціями*. 2023. № 5. С. 33–43.
12. Усыкова О.М. Економіко-статистичний аналіз виробництва продукції рослинництва: регіональний аспект. *Modern Economics*. 2023. № 41 (2023). С. 136–140.

References:

1. Agro Forecasts 2024: land, prices, trends. (2024). Retrieved 03.02.2025 from <https://latifundist.com/spetsproekt/1057-agroprognozi-2024-zemlya-tsini-tendentsiyi> [in Ukrainian].
2. Honcharuk, I.V., & Tomashuk, I.V. (2023). The Impact of Innovation Processes on Increasing the Competitiveness of Agricultural Enterprises. *Economics, Finance, Management: Current Issues of Science and Practice*, 1(63), 30–47. [in Ukrainian].
3. Denysenko, M.P., & Novikov, D.V. (2019). Current state and prospects of development of agriculture in Ukraine. *Agrosvit*, 12, 15–21 [In Ukrainian].
4. State Statistics Service of Ukraine. (2024). *Official website*. Retrieved 04.02.2025 from <https://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].
5. Dorohan-Pysarenko, L.O., Yehorova, O.V., & Panchenko, I.H. (2020). Features of the analysis of the effectiveness of the introduction of technological innovations in agriculture. *Science and innovation*, 16(3), 27–38. [in Ukrainian].
6. Zakharchuk, O.V. (2019). Current state and prospects for the development of the main production means of agriculture. *Economics of the agro-industrial complex*, 11, 49–57. [in Ukrainian].
7. Mysnyk, O.P. (2022). Prospects for the development of the agrarian sector of the Ukrainian economy for the period up to 2030 in the context of sustainable development. *Scientific Notes of Lviv University of Business and Law. Series Economic. Series Legal*, 35, 123–129. [in Ukrainian].
8. Ostashko, T.O. (2022). Ukraine's Agricultural Exports in the Conditions of War and Ways to Restore It. *Economy of Ukraine*, 5. Retrieved 03.02.2025 from http://economyukr.org.ua/docs/EU_22_05_026_uk.pdf [in Ukrainian].
9. Vegetation of Ukraine 2022. Statistical collection. (2022). Retrieved 05.02.2025 from <https://stat.gov.ua/sites/default/files/2024> [in Ukrainian].
10. Samaychuk, S.I. (2020). Analysis of agricultural production: regional aspect. *Agroworld*, 7, 31–36. [in Ukrainian].
11. Tomashuk, I.V. (2023). The Impact of Agro-Industrial Integration on Improving the Efficiency of Production and Processing of Agricultural Products. *Change Management & Innovation*, 5, 33–43. [in Ukrainian].
12. Usykova, O. (2023). Economic and Statistical Analysis of Crop Production: a Regional Aspect. *Modern Economics*, 41, 136–140. [in Ukrainian].